

Vi talade om att vi snart ska ses igen och vinkade till varandra

»Döden och hur vi förhåller oss är personligt och privat, liksom allmänt, publikt och politiskt«

Tidigare statsminister Ingvar Carlsson skriver i boken *I sällskap med döden* (2023) om sin fru Ingrid Carlsson som sedan några år har sjukdomen Alzheimers. Det är finkänsligt och respektfullt.

Förmodligen hade vi anhöriga också blivit bättre på att finna vägar för att stimulera hennes tankar. När vi skildes åt var stämningen mer avspänd, ibland till och med lite uppsluppen. Vi talade om att vi snart skulle ses igen och vinkade till varandra.

Även flera av årets sommarprogram, som Göran Greider, Bianca Salming och Staffan Westerberg, återkommer till döden. Om att närstående eller de själva befinner sig i dödens närhet.

En sommarsöndag i juli skriver signaturen "Villrådig vän" till "Fråga experterna" i Dagens Nyheter för att få råd (DN 230709). Hen har en vän med en allvarlig sjukdom som frågat brevskrivaren om hjälp att dö – inte handgripligen – men som medföljande stöd och för att bistå med pappersjobb. Brevskrivaren känner ångest över frågan: "Hennes önskan känns främmande och väldigt svår för mig". Dagens Nyheter expert, legitimerade psykiatriker Christian Rück, konstaterar att dödshjälp är kontroversiellt och inte lagligt i Sverige, men att trenden internationellt är att dödshjälp tillåts i allt fler länder och ofta har ett brett folkligt stöd. Möjligheterna som han ser är flera: "I Belgien, Holland och Kanada kan till och med patienter med svår psykisk sjukdom erhålla dödshjälp, alltså utan att ha någon livshotande kroppslig sjukdom". Att frågan är komplex benämns i svaret – vad autonomi egentligen är och i vilken utsträckning man kan fatta rationella beslut i en svår livssituation. Men framförallt lyfter Christian Rück fram öppningarna. Att dödshjälp inte brukar "ses som lika ensamt och eländigt som vanliga självmord" utan "som ett fint avsked för den som är med". Han exemplifierar med en person som reste över halva jordklotet med barn och barnbarn för att i familjegemenskap och harmoni ta sitt sista andetag på en klinik i Schweiz.

Jag vet inte vad som är värst i svaret till "Villrådig vän". Att dödshjälp reduceras till psykologi. Att en legitimerad psykiatriker med uppgift att i första hand bota och i andra hand lindra förefaller förespråka dödshjälp som ett "fint avsked", också för den patientgrupp som är hans särskilda

ansvar. Patienter som är beroende av hans bedömningar. Att landets största tidning publicerar ett expertsvar som närmast beskriver dödshjälp som ett konstruktivt verktyg i professionens verktygslåda.

Vid kyrkomötet 2022 aviserades ett kommande biskopsbrev om livets början och slut. Det är angeläget och efterlängtat. I frågan om dödshjälp pågår en påverkanstrend för att förändra lagstiftningen och jag ser brevsvaret i Dagens Nyheter som ett exempel på den rörelsen. Det behövs ett samhällssamtal som beaktar många aspekter och där kyrkornas röst – med en enighet i de stora kyrkofamiljerna – hörs tydligt. Att en människas värde är konstant oavsett hur sårbar, sjuk eller frisk hen är. Att om dödshjälp skulle bli lagligt finns risk att personer i utsatt situation upplever sig oönskade eller som en belastning. Att en förändring även kan leda till att attityder till den som är sårbar och sjuk ändras, till att inte se värdet i varje människas liv. Att det snabbt kan växa fram en förväntan och ekonomiskt kalkylerande om hur den tungt vårdbehövande inte ska få "ta resurser" från andra. Att yrkesförutsättningarna i vården, dess codex ethicus, skulle förändras radikalt. Vi behöver reda ut vad vi menar med självständighet och självbestämmande, tillsammans med att varje människa är sammanlänkad med andras liv i ett socialt nät – familj, vänner och vårdpersonal. Och vi behöver tala med varandra om vad vi menar med ett meningsfullt liv och ett harmoniskt slut.

Döden och hur vi förhåller oss är personligt och privat, liksom allmänt, publikt och politiskt. Professionen och lagstiftningen syftar till att skydda en människans värdighet. Kyrkornas uppgift är att värna varje människas okränkbara människovärde, såsom alltid älskad av Gud.

BOEL HÖSSJER SUNDMAN

